

Інтерв'ю

Богдан ЛЬВОВ:

«Сподіваюся, що найближчим часом ми зможемо пишатися тим, що маємо, тим, що зробили самі...»

стор. 38

Актуально

Павло ДОВГАЛЕЦЬ:

«Чи правомірне проведення документальних планових перевірок у 2017 році?»

стор. 10

Актуально

«Чи може судова практика обмежувати свободу договірних відносин?»

стор. 43

Аналітика

Скасування печаток: що зміниться для бізнесу?

Затамувавши подих, вся країна спостерігала за тим, як наприкінці березня цього року 226 народних обранців проголосували у другому читанні за прийняття в цілому Закону України №1982 VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання печаток юридичними особами та фізичними особами-підприємцями» (далі – Закон). Без зволікання 14.03.2017 р. Закон було підписано Президентом, а вже 19.07.2017 р. він набуде чинності.

Продовження на стор. 26

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ
ЩОТИЖНЕВЕ
ПРОФЕСІЙНЕ
ЮРИДИЧНЕ
ВИДАННЯ

З'їзд «байдужості»

Нещодавній з'їзд адвокатів мало кого здивував. Дива чи революції не сталося. Чи сподівалися адвокати на зміни у керівництві вищих органів самоврядування? Мабуть, що так. Чи доклали вони до цього достатньо зусиль? Напевно, що ні. Очікування ніколи не втілюються у життя, якщо над ними не працювати. Взагалі, не дуже зрозуміло, чому було призначено позачерговий з'їзд у червні, якщо, наприклад, строк повноваження керівництва НААУ/РАУ спливає лише у листопаді. Однак схоже, що це трохи інша історія. Врешті, з'їзд продемонстрував стан справ у адвокатурі. На жаль, він невтішний. Банальний приклад – не пустили на з'їзд одного з кандидатів на пост голови НААУ Інну Рафальську. Власне, питання не в тому, що не пустили саме її, а в тому, чому не пустили, а також чи було це правильним з юридичної позиції та з позиції здорового глузду?

На переконання адвоката Ігори Іванова, відповідь є очевидною.

«Мене дуже обурює те, що кандидат Інна Рафальська не була допущена на з'їзд хоча б для того, щоб особисто презентувати себе та свою програму. Я особисто спостерігав за тим, як вона неодноразово просила невідомих осіб, які заблокували вхід (мабуть, охорона), пропустити її. Однак на цих кремезних чоловіків це не здійснювало жодного впливу. За цим спостерігав не лише я, а ще й адвокати м. Києва, делегати з'їзду з інших регіонів, запрошені на з'їзд гості (їх пропускали за письмовими запрошеннями). Тобто можна стверджувати, що організаторам з'їзду було достеменно відомо про те, що пані Рафальська намагалася потрапити до приміщення, просила її пропустити. Тому будь-якої обґрунтованої, зрозумілої та адекватної причини не допускати її я просто не вбачаю», – поділився своїми враженнями адвокат.

Однак, варто зауважити, що присутність Інни Рафальської на з'їзді навряд чи змінила б перебіг та ре-

зультати голосування. Нагадаємо, що за її кандидатуру віддали 7 голосів. Тоді як за пані Ізовітову проголосували 176 делегатів. Отже, не пустивши кандидата, очільники адвокатського самоврядування створили міф загрозового конкурента, а конкурент, усвідомлюючи, що жодних шансів на перемогу не було, тепер може стверджувати, що програв через те, що його не пустили.

При цьому не пустили не лише голову Ради адвокатів м. Києва. Не пустили також адвокатів з м. Києва, які вважали себе делегатами, обраними 27.04.2017 р. Припустимо, що їх не визнали як делегатів, але ж адвокатами вони залишилися. От і виникає питання, чи мають право відвідати з'їзд будь-які адвокати, які не є делегатами? Чи допускалися на з'їзд адвокати, які не були делегатами? Знову ж таки, на думку очевидця, адвоката І. Іванова, таких заборон не існує.

Продовження на стор. 4

Скасування печаток: що зміниться для бізнесу?

Ольга ВОРОЖБИТ, партнер і керівник практики вирішення спорів та державного регулювання бізнесу МЮФ DLA Piper

Євген ЖУРАВСЬКИЙ, юрист МЮФ DLA Piper

Закінчення. Початок на стор. 1

Цей, без перебільшення, революційний акт принципово змінює цілу епоху діловодства, а для когось – епоху ведення доволі прибуткового бізнесу в Україні. Відтепер документи вважатимуться достовірними за умови наявності на них підпису уповноваженої на це особи. Відповідно, унеможливується визнання правочинів недійсними (не укладеними) у зв'язку з відсутністю відтиску печатки на відповідному документі.

«Культ синього кружечка»

Згідно із загальним правилом та на виконання вимог закону, відбиток печатки проставлявся на документах і використовувався для посвідчення справжності підпису або усього документа. Вважаючи це пережитком минулого, українці вже намагалися позбутися печаток.

Так, 15.04.2014 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу», яким покладено початок системним змінам у царині ведення бізнесу та впроваджено перехід від обов'язкового до добровільного використання печаток юридичними особами.

Зокрема, внесено зміни до ст. 207 Цивільного кодексу України та визначено, що обов'язковість скріплення правочину печаткою може бути визначена за письмовою домовленістю сторін, а також ст. 58-1 Господарського кодексу України, де вказано, що суб'єкт господарювання може мати печатки.

Водночас продовжувала існувати без змін ціла низка законів, які попри загальне правило про добровільність використання печаток, робили з відбитка печатки «культ синього кружечка» та визначали такий відбиток обов'язковим реквізитом офіційного документа. Зокрема, прикладами таких законів є ЗУ «Про видавничу справу», ЗУ «Про зерно та ринок зерна в Україні», ЗУ «Про інститути спільного інвестування» тощо.

Низка законодавчих актів визначали відбиток печатки обов'язко-

вим реквізитом документа залежно від того, чи є у суб'єкта господарювання печатка, а не від того, чи прийняв такий суб'єкт господарювання рішення використовувати цю печатку. Такі положення містилися в багатьох процесуальних кодексах та інших нормативно-правових актах.

Таким чином, спрощення ведення бізнесу насправді відбулося, проте не до кінця. Фактично, печатки залишилися обов'язковим реквізитом кожної юридичної особи. Підприємці не розуміли, коли потрібно використовувати печатку, а коли ні. Чинovníки, у свою чергу, продовжували вимагати документи, засвідчені відбитком печатки.

Ще одна проблема, на вирішення якої спрямований Закон, полягає у тому, що численні положення законодавства про необхідність наявності печаток на документах призвели до того, що у господарській та правозастосовчій діяльності відбиток печатки часто помилково сприймається як доказ наявності повноважень в особи, яка підписала документ, незалежно від справжніх повноважень таких осіб.

Всі продовжували охороняти печатку підприємства, як зіницю ока. «Синій кружечок» був найбажанішим предметом для кожного професійного рейдера, оскільки він був «ключем» до всіх активів підприємства. Насправді, ще 11.01.2011 р. Міністерство внутрішніх справ Укра-

їни дуже допомогло у спрощенні ведення бізнесу (та і рейдерам також), проте на це ніхто не звернув увагу.

Так, Наказом №5 Міністерства внутрішніх справ України від 11.01.2011 р. було скасовано довільний порядок виготовлення печаток. Відтоді будь-яка особа отримала право виготовляти печатки будь-якого змісту та у будь-якій кількості на власний розсуд.

Таким чином, вже з січня 2011 р. вимога наявності відбитку печатки на документі є звичайною бюрократичною перепорою, а не підтвердженням офіційності/автентичності/достовірності документа чи повноважень особи, яка підписала такий документ.

Врешті-решт, народні депутати Голуб Владислав та Сотник Олена підготували законопроект №4149, який з часом трансформувался в Закон, яким і було вирішено остаточно врегулювати спірні питання, пов'язані з використанням печаток, тобто de-jure та de-facto припинити «культ синього кружечка» на теренах України.

А як у них?

В багатьох Європейських країнах обов'язковість печаток для суб'єктів господарювання була скасована ще у ХХ столітті. Печатку якщо і використовують, то лише як елемент додаткового декоративного оформлення документа.

Наприклад, у Швеції печатки відсутні. Автентичність документів підтверджується лише підписом особи.

У Великобританії у 1989 р. було прийнято Закон «Про власність», що скасував правило загального права, яке вимагало, щоб офіційний документ (дія), вчинений приватною особою, повинен бути з печаткою для засвідчення.

Що стосується компаній та інших юридичних осіб Великобританії, загальне право спочатку вимагало, щоб всі контракти, укладені такою особою, повинні бути завірені печаткою, незалежно від того, були це правочини чи ні. Це правило було лібералізоване щодо компаній Законом «Про компанії» в першій половині ХХ століття, але до 1960 р. залишалося чинним для інших корпорацій. Повністю воно було скасоване Законом «Про контракти юридичних осіб» у 1960 р., відповідно до якого звичайні контракти (тобто не правочини) з того часу могли вчинятися корпораціями у той самий спосіб, як це роблять фізичні особи.

Закон «Про компанії» 1989 р. взагалі усунув вимогу до британських компаній мати звичайну печатку. Натомість в ньому передбачено умову, що документи, які раніше повинні були скріплюватися печаткою (наприклад, правочини), відтепер мають вчинятися службовими особами компанії, тобто за їхнім підписом.

Насправді, досі є країни та професії, де печатки використовуються повсякчас. Наприклад, згадуючи Великобританію, кожен дипломований нотаріус має особисту печатку, зареєстровану в компетентних органах влади, яка містить його ім'я та унікальну емблему, найчастіше із зображенням представника фауни.

В країнах центральної та східної Європи, а також у східній Азії підпису недостатньо для перевірки справжності документа в будь-якому виді бізнесу, тому всі керівники, як і багато бухгалтерів та інших працівників, мають особисті печатки.

«Жити по-новому»(с)

Варто звернути увагу на те, що Законом визначено скасування печатки саме для суб'єктів господарювання. Тобто фізична або юридична особа, яка займається діяльністю з виробництва, реалізації, придбання товарів та іншою господарською діяльністю, може не використовувати печатку (незалежно від її наявності). Відповідно до положень нового Закону, угода не може визнаватися недійсною або не укладеною у зв'язку з відсутністю відбитка печатки на документі.

Законом також скасовано обов'язок використання печаток у взаєминах суб'єктів господарювання з державними органами та органами місцевого самоврядування.

Окрім того, Закон встановлює адміністративну відповідальність чиновників у вигляді штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних податком мінімумів доходів громадян (від 850 до 1700 грн) за вимогу таких органів щодо наявності відбитка печатки на документах суб'єктів господарювання.

Окремо були внесені важливі зміни до процесуальних кодексів України в частині посвідчення повноважень представника. Відтепер довіреності від імені особи приватного права видаються за підписом керівника або іншої уповноваженої особи. Довіреності від імені особи публічного права видаються за підписом керівника або іншої уповноваженої особи та засвідчуються печаткою такої особи публічного права (за її наявності).

До того ж скасовано обов'язковість відбитка печатки у сфері обігу векселів, у процесі здійснення розрахункових операцій, під час використання аграрних розписок та в деяких інших сферах підприємницької діяльності.

Таким чином, відтепер наявність або відсутність на документі відбитка печатки суб'єкта господарювання не створює юридичних наслідків.

А де тут ризик?

Насправді, прийнятий Закон містить певні суперечності, які повністю стануть очевидними лише під час його реалізації на практиці.

Так, скасування печаток може полегшити життя «судових рейдерів», адже без використання печатки з компанією-жертвою можна укласти низку договорів будь-якого змісту, про що постраждала компанія зможе дізнатися лише тоді, коли до неї у двері стукатимуть невідомі люди, вимахуючи судовим рішенням про зміну керівництва чи стягнення коштів.

Можливість не посвідчувати печатками такі документи як довіреності, векселі, аграрні розписки, розрахункові документи відкриває двері до фінансових зловживань та махінацій під час здійснення фінансово-господарських операцій.

Отже, потрібно пам'ятати, що таке нововведення в сучасних умовах в Україні може призвести до зловживань з боку недобросовісних осіб (наприклад, збільшити ризики протиправних дій щодо ефективного бізнесу з боку рейдерів, махінаторів та недобросовісних контрагентів.

Як захиститися?

Безперечно, захищатися від ризиків потрібно. Одним із варіантів такого захисту є переведення всього діловодства з паперової в електронну форму з обов'язковим використанням електронного цифрового підпису.

Якщо ж уникнути паперового формату неможливо, ми рекомендуємо нашим клієнтам використовувати спеціальний папір та унікальні бланки, які містять бага-

ступеневий захист, водяні знаки, спеціальну текстуру тощо.

Проте, враховуючи розвиток технологій, використання 3D-принтерів для друку, рудиментарність ст. 358 Кримінального кодексу України, можна стверджувати, що сьогодні підробити печатку не дуже складно. Без спеціального обладнання та експертизи визначити на око, на дотик або за кольором, що печатка підроблена, взагалі неможливо.

Насправді, ми не рекомендуємо розраховувати на відтиск печатки компанії на документі, як на беззаперечну перевагу в питаннях безпеки бізнесу або автентичності укладення угоди. Тобто наявність печатки на документі особливо ні про що не свідчить. А от її відсутність, беззаперечно, спростить ведення бізнесу та усуне можливості для зловживань з боку контролюючих органів.

Отже, питання захищеності документів не залежать від існування чи не існування печаток. Насамперед, це залежить від рівня розвитку культури ведення бізнесу в суспільстві та ефективності роботи правоохоронних і контролюючих державних органів, які займаються верифікацією документів.

Лише глибокі системні зміни у державі в царині захисту ведення бізнесу та прав інвесторів, ефективне судочинство та діяльність правоохоронних органів, простота і прозорість державних послуг гарантуватимуть захист підприємцям набагато краще, ніж печатки.